

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף ל

ההוא דאמר: היה אדם אחד שאמר 'אם אני לא אבוא עד שלושים יום יחול הגט', הוא בא ביום השלושים לשפת הנהר אבל לא יכל לעבור את הנהר ולהגיע לעירו כיון שלא מצא את המעבורת, אמר להם 'תראו שהגעת' 'תראו שהגעת'.

אמר שמואל: זה לא נחשב שהוא הגיע לעיר, לפי שהוא הגיע לשפת הנהר ולא לעיר, ואין טענת אונס בגיטין ואינו יכול לטעון שלא בא לעיר מחמת שנאנס שלא מצא את המעבורת. (רש"י מביא ביאור נוסף: יש טענת אונס בגיטין, אבל כיון שזו אונס מצוי לא למצוא את המעבורת, לכן היה עליו להתנות שאם יאנס ולא ימצא את המעבורת הגט לא יחול, וכיון שלא התנה חל הגט).

ההוא דאמר להו: היה אדם אחד שאמר לעדים 'אם אני לא יפייס את אשתי עד שלושים יום הגט יחול', כלומר שמסר לה את הגט עכשיו על תנאי שיחול אם לא יפייס אותה. הלך לפייסה בדברים, ושלח אליה את חבריה ומכריה ולא רצתה להשלים עמו.

אמר רב יוסף: וכי הוא הביא לה תרקב (= שלשה קבין) של דינרים ולמרות זאת היא לא התפייסה? וכיון שלא עשה כן נמצא שלא השתדל לפייס אותה והגט חל. ואף שיכול לטעון שאין לו תרקב של דינרים לתת לה, אין טענת אונס בגיטין.

איכא דאמרי, אמר רב יוסף: וכי עליו לתת לה תרקב של דינרים כדי לפייסה? והרי אין לו וא"כ הוא אנוס, לפי שהוא פייס אותה במה שהיה בידו לעשות ובכל זאת היא לא התפייסה, והגט לא חל לפי שיש טענות אונס בגיטין.

הא כמאן וכו': האיכא דאמרי סוברים שיש טענת אונס בגיטין, והלשון הראשון בדברי רב יוסף סובר שאין טענת אונס בגיטין.

משנה: המלווה מעות: מי שהלווה מעות לכהן או ללוי או לעני, ובמקום שיחזירו לו את המעות הוא מוכר את התרומות והמעשרות שהוא מפריש ולוקח את המעות

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

לעצמו עבור פירעון החוב (= כלומר במקום להפריש 'תרומה' ו'תרומת מעשר' ולתת לכהן, ו'מעשר ראשון' ללוי, ו'מעשר עני' לעני, הוא מוכר אותם ולוקח את המעות לעצמו ובזה גובה את החוב שלהם), הדין הוא שהוא יכול להפריש את התרומות והמעשרות בחזקת שהכהן / הלוי / העני חיים, ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או שמא העני נהיה עשיר.

מתו: ואם מתו הכהן / הלוי / העני, עליו לבקש רשות מהיורשים שלהם האם הם רוצים שהוא יעכב אצלו את התרומות והמעשרות וימכור אותם בעבור החוב, או שהם מעדיפים לקבל את התרומות והמעשרות, לפי שלא מוטל עליהם לפרוע את החוב.

אם הלון בפני ב"ד: אבל אם הלווה לכהן או ללוי או לעני בפני בית דין על מנת שיפרע את חובם מהתרומות והמעשרות, ומתו, אינו צריך לבקש רשות מהיורשים, לפי שיש לבי"ד כח להטיל את החוב שלהם על כל הכהנים והלווים והעניים (= שיוכל לגבות את החוב מהתרומות והמעשרות). והטעם הוא לפי שזה לטובתם, שימצאו אנשים שיסכימו להלוות להם.

גמרא: ואף על גב דלא אתו לידיה? וכי המלווה יכול לעכב את התרומות והמעשרות לעצמו? והרי עליו קודם כל לתת אותם לכהן / ללוי / לעני כדי שיזכו בהם ואח"כ הם יתנו לו אותם בפירעון החוב, אבל אם הוא לא יתן להם אותם אלא יעכבם לעצמו, הרי שלא מובן מהיכן זכה בהם דווקא הכהן הזה שהמלווה מעכבם לעצמו ופורע בזה את חובו? (= התרומות ומעשרות לא שייכים לכהן ולוי ולעני מסויים, אלא שייכים לכל הכהנים והלוויים והעניים והמפריש בוחר למי לתת אותם), ואיך המלווה יוצא ידי חובת נתינת תרומות ומעשרות?

רב מתרץ: מדובר שהוא מכיר ואוהב את הכהן (או הלוי או העני) הזה ורגיל לתת לו את תרומותיו ומעשרותיו, ולכן שאר הכהנים מסיחים דעתם מתרומותיו והרי זה כאילו הם כבר באו לידי הכהן הזה.

שמואל מתרץ: כשהוא מפריש את התרומות והמעשרות הוא מוסר אותם לאוהבו ואומר לו שיזכה בהם עבור פלוני הכהן (או הלוי או העני), והרי זה כאילו הם באו לידי הכהן והוא חוזר ומחזירם למלווה.

עולא מתרץ: משנתנו כרבי יוסי שאמר שבכמה מקומות תיקנו חכמים שיזכה מי שאינו זוכה, וגם כאן למרות שבאמת הכהן הלוי והעני לא זכו בתרומות ומעשרות שהרי הם לא הגיעו לידם, בכל זאת תיקנו חכמים שהם יזכו בהם ולכן יכול המלווה לעכבם לעצמו.

כולהו: שמואל ועולא לא תירצו כרב, לפי שהמשנה לא אמרה שמדובר דווקא ב'מכרי כהונה'.

כשמואל: רב ועולא לא תירצו כשמואל, לפי שהמשנה לא אמרה שמדובר דווקא כשהוא זיכה אותם לאוהבו.

כעולא: רב ושמואל לא תירצו כעולא, לפי שלא מעמידים את המשנה כדעת יחיד (= רבי יוסי).

ת"ר, המלוה מעות וכו': כפי שביארנו במשנה.

פוסק עמהן כשער הזול: המלווה יכול להתנות עמם שאם הפירות יזלו בשעת הפרשת התרומות והמעשרות הוא יקבל אותם לפי המחיר הזול של שעת ההפרשה.

ואין בו משום ריבית: המלווה יכול להתנות עמם שאם הפירות יתייקרו בינתיים ויהיו שווים יותר ממה שהיו שווים בשעת ההלוואה, הוא יקבל אותם לפי המחיר הגבוה למרות שבכך הוא מקבל יותר ממה שהלווה להם. **ביאור:** אסור מדרבנן 'לפסוק על הפירות', כלומר לשלם כעת מעות לסוחר עבור פירות שעדיין לא צמחו כדי לקחת את הפירות לאחר שיצמחו כפי שווים כעת בשעת נתינת המעות, משום שאם בינתיים יתייקרו הפירות יש כאן ריבית מדרבנן, לפי שהמעות שהקונה נתן למוכר נחשבים כהלוואה למוכר (= שהרי הקונה לא קיבל עדיין את הפירות), ואם יתייקרו הפירות נמצא שהקונה מקבל פירות ששוים יותר מהמעות שנתן והרי זה ריבית מדרבנן. אמנם אם יש למוכר בשעת הפסיקה פירות מאותו המין שמכר ללוקח, או ש'יצא השער' כלומר אם יש לפירות מחיר קבוע בשעת הפסיקה, התיירו רבנן לפסוק על הפירות למרות שיתכן שהם יתייקרו בשעת הפירעון. במקרה שלנו אומרת הברייתא שאין זה ריבית, ויבואר בהמשך.

ואין שביעית משמטתו: אם עברה שנת השמיטה אין היא משמטת את החוב, ויכול המלווה לגבותו, ויבואר בהמשך.

ואם בא לחזור אינו חוזר: אם המלווה רוצה לחזור בו ולא לגבות את חובו מהתרומות ומעשרות אלא לגבות מהם מעות, אינו יכול, ויבואר בהמשך.

נתייאשו הבעלים: כגון שהלווה לכהן כפי שיעור התרומות של שנה זו, ועל מנת לעכב לעצמו את התרומות של שנה זו, וראה שנשתדפו שדותיו והתייאש מההלוואה, ואח"כ חזרו הפירות לתיקונם, אינו יכול להפריש עליהם תרומה ומעשרות על מנת לעכבם לעצמו בפירעון החוב, שכיון שהתייאש פקע החוב והתרומות והמעשרות כבר שייכים לכהן ולעני ולעני יכול לעכבם לעצמו.

ע"כ הברייתא. קעת הגמ' מבארת את הברייתא:

אמר מר... פשיטא: והרי בכל מקח יכול לפסוק כשער הזול, ופשוט שמותר שהרי אין בזה ריבית (= ריבית זה כשהוא מקבל יותר ממה שהלוה), ומה החידוש בזה?

תשובה: **הא קא משמע לן:** החידוש הוא שאפילו שהוא לא פסק עמם כשער הזול הרי זה כאילו שפסק, וכוונת הברייתא שכשהמלווה פוסק עמם לגבות את החוב מהתרומות והמעשרות הרי זה כאילו פסק עמם שהוא יקבל אותם כשער הזול.

ואין בו משום ריבית, מאי טעמא? כיון וכו': כיון שאם השתדפו שדותיו של המלווה לא היה למלווה מהיכן לגבות את חובו, והכהן הלוי והעני לא היו חייבים לפרוע לו את החוב כיון שהם סיכמו ביניהם שהוא יגבה את החוב מהתרומות ומעשרות, לכן גם כשיש לו מהיכן לגבות אין בו משום ריבית.

ואין שביעית משמטתו: לפי שלא על זה אמרה התורה "וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹט כָּל בַּעַל מִשֶּׁה יִדּוּ אֲשֶׁר יִשֶׁה בְּרַעְיוֹ לֹא יִגַּשׁ אֶת רַעְיוֹ וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לִיהוָה", דהיינו שהאיסור הוא לתבוע את החוב מהלווה, אבל במקרה הזה הרי הוא לא יכול לתבוע כלום מהלווה לפי שהוא גובה את החוב מהתרומות והמעשרות ולא מהלווה.

ואם בא לחזור אינו חוזר, אמר רב פפא: הכוונה שהמלווה לא יכול לחזור בו ממה שסיכם עם הכהן (= שיגבה את חובו מהתרומות והמעשרות), לפי שהכהן כבר זכה במעות, והפירות נמצאים אצל המלווה ואינו צריך למשוך אותם מהכהן ולכן לא יכול לטעון שלא זכה בהם. אבל הכהן יכול לחזור בו ולפרוע את חובו מהמעות, לפי שהוא יכול לטעון למלווה - הרי לא משכת ממני את הפירות, וכפי שלמדנו במס'

כבא מציעא (לגבי מקח וממכר) - אם הקונה נתן למוכר מעות עבור הפירות ועדיין לא משך אותם, כל אחד מהם יכול לחזור בו. ולכן גם כאן הכהן יכול לחזור בו.

למדנו בברייתא הנ"ל: **נתיאשו הבעלים וכו'**: הגמרא מקשה: פשיטא שאם הם התיאשו הם הפסידו את גביית החוב?

לא צריכא דאקון: מדובר שהשדה התייבשה והבעלים התייאשו ממנה. אלא שבשעה שהבעלים התייאשו, כבר עלתה התבואה בקנה, ובמצב כזה אפילו שהיא מתייבשת בדרך כלל היא חוזרת למצב טוב ולא מצוי שהיא תתקלקל לגמרי, ולכן היה מקום לחשוב שהיאוש לא היה כראוי וממילא הוא לא הפסיד את גביית החוב. קמ"ל.

*

תניא ראבי"י אומר המלוה מעות: אם הוא הלוח את הכסף ללוי בבית דין - גם אם מת הלוי, מפריש בעל הבית את המעשרות על חשבון הקרוב משפחה של הנפטר ב'שבט לוי', שהוא היורש שלו. וכן אם הלוח לעני ומת העני - יפריש על חשבון שאר העניים, ואין זה 'גזל עניים' משום שכל העניים מסכימים לכך כי אחרת לא ירצו לתת להם הלואות על סמך המעשרות. (יש לציין שבעני אינו יכול להפריש על סמך היורשים, כי יורשיו לא בהכרח עניים).

לדעת ראבי"י מפריש על סמך עניי ישראל ולדעת רבי אחי מפריש על סמך עניי עולם. הגמרא מבארת את הנפקא מינה בין השיטות: במקרה שאין בעיר עניים מישראל אלא רק עניי כותים - לדעת ראבי"י הכותים 'גרי אריות הן' (= התגירו רק בגלל הפחד) ולכן אי אפשר להפריש עליהם אלא רק על שאר עניי ישראל שבעולם, ואילו לדעת רבי אחי הכותים 'גרי אמת הן' ולכן יכול להפריש עליהם.

ממשיכה הברייתא: **העשיר העני**: אם העני נעשה עשיר - הבעל הבית כבר לא יכול יותר להפריש מעשר עני בשבילו ולעכב אותו בשביל החוב, משום שכבר לא מגיע לאיש ההוא לקבל את המעשר. אבל מאידך הלוח זכה במעות שקיבל מהמלווה, ואינו צריך להחזיר לו אותם, משום שכל הסיכום ביניהם היה שלא יפרע המלווה את החוב מהלווה בעצמו אלא רק מהמעשרות שמגיעות לו.

ורבנן, מאי שנא למיתה וכו': מדוע חכמים תקנו תקנה רק למקרה שמת העני, שהמלווה ימשיך ויגבה את החוב מהמעשרות שיפריש עבור שאר העניים. ואילו למקרה שיתעשר העני לא תקנו כן?

תירוץ: מיתה שכיחא: מיתה היא דבר מצוי ואילו עשירות אינה מצויה. וכמו שאמר רב פפא את הפתגם המצוי בפי האנשים: אם יאמרו לך שחברך מת - תאמין, אבל אם יאמרו לך שחברך התעשר - אל תאמין.

*

למדנו במשנה: מת הלוי - צריך המלווה ליטול רשות מהיורשים לפרוע את חוב אביהם מהמעשרות.

תניא רבי אומר יורשין שירשו: המשנה מדברת ביורשים שירשו - הם יכולים לתת רשות. הגמרא מקשה: וכי יש יורשים שלא ירשו? ומבארת: הכוונה ליורשים שירשו קרקע ולא שירשו כספים.

ביאור הדבר. הדין הוא שהקרקע של האב שמת משועבדת לחוב שלו, אבל כסף שהשאיר אינו משועבד לחוב. נמצא שאם האב השאיר קרקע - אם כן החוב לא פקע, ואפשר לבקש מהיורשים לגבות אותו מהמעשרות (והסיבה שצריך את הסכמת היורשים לגבות מהמעשרות, משום שהם יכולים לחזור בהם ולפרוע את החוב מהקרקע), אבל אם האב לא השאיר קרקע - החוב פקע ואי אפשר כבר לגבות אותו.

אמר רבי יונתן הניח מלא מחט: אם השאיר האב קרקע בגודל של מחט - גובה הבעל חוב את חובו רק בשווי קרקע מחט, ואם השאיר קרקע בגודל קרדום גובה בשווי קרדום. אבל לדעת רבי יוחנן גם אם הניח קרקע בשיעור מחט - גובה את כל החוב (כאילו השאיר קרקע בגודל קרדום המספיקה לכל החוב), משום שהוא יכול לגבות אותה שוב ושוב. דהיינו בכל פעם שהוא יגבה אותה, ויבואו הירשים ויפדו אותה בחזרה, הוא יחזור ויגבה אותה שוב, עד שיגמר החוב.

וכמו המעשה ב'קטינא דאביי' המובא במסכת כתובות: מעשה בלווה שהיה חייב מאה זוז ומת, והשאיר קרקע קטנה בשווי חמישים זוז. בא המלווה וגבה את

הקרקע בשביל החוב, באו היתומים שלמו לו חמישים ולקחו את הקרקע בחזרה. אמר אביי שהבעל חוב יכול לחזור ולגבות אותה שוב בשביל החמישים הנוספים.

לענייננו, אם השאיר הלווה קרקע קטנה יכול המלווה לגבות את המעשרות לכל החוב שלו, משום שגם כאשר הוא הפריש מעשרות בשווי כל הקרקע עדיין החוב לא פקע. (משום שבגמרא שם מבואר שכאשר היתומים שלמו למלווה על הקרקע היה זה רק בגדר פרעון מקצת החוב של אביהם, ולא בגדר רכשיה של הקרקע. ולכן החוב עדיין לא נגמר).

*

הקדמה: 1. לאחר הקצירה, הדישה, והמירווח חל חיוב הפרשת **“תרומה גדולה”** - מוציא מהתבואה אחד מחמישים ונותן לכהן. 2. אח"כ מפריש **“מעשר ראשון”** - עשירית ממה שנשאר, ונותן ללוי. 3. הלוי מפריש **“תרומת מעשר”** - עשירית מהמעשר שקיבל, ונותן לכהן.

ת"ר ישראל אמר ללוי וכו': הגמרא מיד תפרש את הדברים.

אמר אביי הכי קאמר: ישראל שבא ללוי ואמר לו: יש אצלי מעשר ראשון שהפרשתי בשבילך, ואני רוצה שתמכור לי אותו. וקנה אותו ישראל מהלוי. אין לישראל לחשוש שאולי הלוי הלך לאחר מכן ועשה את המעשר ראשון שהוא מכר לו 'תרומת מעשר' על מעשר ראשון אחר שיש לו בביתו. מכיון שהישראל לא אמר לו מהי הכמות של המעשר ולכן הלוי לא יודע כמה להפריש. אבל אם הישראל אמר לו את הכמות של המעשר כגון 'כור מעשר יש לך בידי' - חוששים לך.

(ואפילו שהלוי כבר קיבל את הכסף לידי, אין המעשרות שייכים לישראל. כי הדין הוא שכל עוד לא משך הקונה את הפירות, יכול המוכר לחזור בו. וכאן הישראל לא משך את הפירות, ולכן הלוי יכול לחזור בו ולעשות אותם תרומת מעשר על מעשר אחר).

קושיא: אטו ברשיעי עסקינן וכו': וכי הברייתא מדברת על לוי רשע, שמכר את המעשר ראשון בכסף ולאחר מכן הוא חוזר בו וגונב את הכסף מהישראל?

אלא אמר רב מרשיאי: ישראל שבא ללוי ואמר לו: הודעתי לאביך בחייו שיש לו מעשר ראשון אצלי, ועכשיו לאחר שהוא נפטר אני רוצה לקנות אותו ממך. וקנה ממנו. אין חוששים שמא האבא עשה את המעשר ראשון תרומת מעשר על מעשר

אחר שהיה לו, כי הוא לא ידע כמה הוא. אבל אם הוא הודיע לאב כמה הכמות של המעשר, חוששים לכך.

קושיא: **וכי נחשדו חברים וכו':** וכי ה'חברים' (= הנאמנים על המעשרות) חשודים לתרום 'שלא מן המוקף (= סמוך)? דהיינו אסור לתרום מפירות שאינם סמוכים לפירות הנתרמים, שמא בשעת התרומה הם לא יהיו נמצאים במקום שהם אמורים להיות בו והתרומה לא תחול. אמנם בדיעבד אם תרם שלא מן המוקף התרומה חלה.

אלא אמר רב אשי: ישראל שבא ללוי ואמר לו: אבא שלי לפני שהוא נפטר אמר לי שהוא הפריש מעשר ראשון בשבילך (או שהוא אמר שהפריש בשביל אביך), חוששים שהאבא לא הפריש 'תרומת מעשר' מהמעשר ראשון משום שהוא לא ידע מהי הכמות שיש לו. אבל אם האבא אמר את הכמות של המעשר ראשון שיש לו, לא חוששים שהוא לא הפריש ממנה תרומת מעשר, כי חזקה על האב שהוא תיקן את המעשר ראשון והפריש ממנו את התרומת מעשר לפני שהוא מת (בכדי לא להשאיר לאחר מותו דבר שאינו מתוקן).

קושיא: **וכי יש לו רשות וכו':** והרי הפרשת התרומת מעשר מוטלת על הלוי? והתשובה: כן. וכמובא בכרייתא בדברי אבא אלעזר בן גמלא.